

HELENA BUJNOVÁ

A visegrádi szerződés országainak geopolitikai helyzete

HELENA BUJNOVÁ
THE GEO-POLITICAL SITUATION OF THE COUNTRIES OF THE VISEGRAD TREATY

327.39(4-191.2)
339.92(4)

Transitional Europe. The Visegrad Treaty. The European Union. The NATO. Geo-political situation. Integration. Prosperity. Safety.

Közép-Európa geopolitikai fogalmának legszabatosabb értelmezését Milan Kundera *A Nyugat elrablása (Únos Západu)* című 1985-ös cikkében találjuk meg. Ez az értelmezés még a hidegháborús viszonyokat tükrözi: Kundera Közép-Európát a Nyugat részeként tekintette, amely Kelet-Európa hatalmi övezetébe került.

A 20. század kilencvenes éveiben elkezdődött hatalmas politikai változások következtében sem születtek a közép-európai geopolitikai régióról lényegesen újat hozó értelmezések. Jelentős módosításokat eszközöltek azonban a korábbi koncepciókban. A 21. század elején Közép-Európa szerepének továbbra is két alapvető geopolitikai értelmezése van: a „Köztes-Európa”- és az „Európa periferiája” koncepció.

A berlini fal ledöntésével jelképezett kétpólusú világrendszer fölbomlása az 1989–1991 között a Szovjetunió széthullásához hasonlóan bizonytalanságot és káoszt idézett elő a közép-európai térségben. A nemrég még a totalitárius szovjet hatalom által uralt földrajzi térségben alapvetően megváltozott a geopolitikai hatások iránya és az erőmegoszlás.

Megszűntek a nagyhatalmi történeti érdekszférák és szükségessé vált egy új azonosságkép megteremtése, mégpedig főként a szóban forgó térség államainak kül- és biztonságpolitikáját illetően. Az említett változások következtében leginkább az eddigi keleti vezető hatalom, a Szovjetunió került többé-kevésbé válságos helyzetbe. A változások következtében *de facto* azonnal elvesztette a korábban tőle függő szatellitországokra gyakorolt politikai és gazdasági befolyását. A legfontosabb azonban az a körülmény, hogy a belpolitikai események következtében megrendült pozíciójú Moszkvának nincs világos elképzelése a volt szocialista országokkal szemben kialakítandó viszonyáról sem a jelent, sem pedig a jövőt illetően.

Ezen országok láthatólag kihasználták a Kreml külpolitikai bizonytalanságát, amiről az ekkor meginduló, Nyugat-, Közép- és Kelet-Európát egységesítő integrációs folyamatok is tanúskodnak. Közép-Európa egységesítő tényezője ezután a nyugati kül-

politikai orientációval összefüggően az európai és atlanti biztonsági és gazdasági struktúrákba való integrálódás lesz.

Ezen törekvések következtében két tendencia kezd kölcsönösen hatni egymásra:

1. egyrészt az európaiak eltávolodása a geopolitikailag zárt formációktól, amelyek a nulla végösszegű játszmák szerinti kibékíthetetlen ellentétek mentén struktúrázódtak, mely eltávolodás a teljes integráció célkitűzéséig terjed;

2. másrészt a nyitott társadalmakat jellemző geopolitika irányába való törekvés, akár hatalmi játszmák fölhasználásával is (Volner 2004, 284).

Az integráció szándékával kezdi keresni érvényesülési lehetőségeit és helyét az új geopolitikai adottságoknak megfelelően többek között Magyarország, Lengyelország, a Cseh és a Szlovák Köztársaság is. Érdekeik érvényesítése során ezen országok földrajzi helyzetükből és kapcsolataikból kifolyólag eleve kölcsönös együttműködésre utaltak.

Az integráció és a geopolitikai orientáció terén folyó együttműködésük első érzékelhető eredménye a *visegrádi szerződés* létrehozása volt. Az együttműködésről szóló *Visegrádi nyilatkozatot* a Cseh–Szlovák Föderatív Köztársaság, Lengyelország és Magyarország állam- és kormányfőinek találkozásán fogadták el. Az aláírók kinyilvánították eltökéltségüket a korábbi totalitárius rendszerek maradványainak felszámolására, a demokratikus viszonyok és a modern piacgazdaság megteremtésére. Kinyilvánították készségüket az általuk vezetett államok szorosabb együttműködését illetően az egységes Európába vezető úton. A későbbiek során ez az együttműködési hajlam azonban eléggé megcsappant és csak az 1990-es évek második felében élénkült meg újra. Ennek a megnyilvánulása volt a *Visegrádi együttműködés tartalma* című programnyilatkozat, amelyet az 1999. május 14-i pozsonyi találkozójukon fogadtak el a visegrádi négyek. A V4, amint az bizonyára mindnyájunk előtt ismert, négy közép-európai állam: a Cseh Köztársaság, Lengyelország, Magyarország és Szlovákia tömörülése, amely 1991. február 15-én alakult meg Václav Havel cseh-szlovák¹, Lech Walesa lengyel köztársasági elnök, valamint Antall József magyar kormányfő találkozásán a magyarországi Visegrádon. Az általuk képviselt országok törekvéseit főként az alábbi, mindnyájuk által hangoztatott jelszó egyesítette: *integráció, prosperitás, biztonság*.

Ezt a kezdeményezést az 1335-ös visegrádi királytalálkozó motiválta, amelyen I. Károly Róbert magyar, III. Kázmér lengyel és Luxemburgi János cseh király vett részt. Mindkét történelmi találkozó legfőbb célja a három közép-európai állam együttműködésének és kölcsönös barátságának elmélyítése volt.

A visegrádi csoport megalakulását ösztönző négy legfontosabb tényező:

1. a kommunista uralom maradványainak visszaszorítása és felszámolása;
2. az egyes államok között fennálló animozitás leküzdése;
3. a hit, hogy közös föllépéssel és erőfeszítéssel könnyebben megvalósítható a szociális és gazdasági transzformáció a meginduló integrációs folyamatok keretében;
4. új minőségi és erkölcsi normák kitűzése a politikai elit elé.

A visegrádi térség csaknem 534 ezer négyzetkilométer, Franciaország területéhez mérhető, lakosainak száma pedig majdnem 65 millió. Ez a közösség teret nyújt a szinergikus, egymást támogató hatások érvényesülésére, a négy ország közös erőfeszítéssel jobb eredményeket érhet el a problémák megoldásában, mint külön-külön.

Jiří Vykoukal *Visegrád* című könyvében négy nemzeti Visegrádot ír le (Vykoukal 2003, 364):

1. Szlovákia esetében az *instrumentalizmus*, a *pragmatizmus* és az *esszencializmus* a jellemző. Pozsony számára a visegrádi együttműködésben való részvétel létszükséglet és szükségszerűség is egyben, mivel Szlovákiát főként regionális helyzete alapján tartják számon.

2. Lengyelországra az *instrumentalizmus*, a *pragmatizmus* és a *funkcionalizmus* jellemző. Varsó számára a visegrádi együttműködésben való részvétel lehetővé teszi a nyugati világgal kiépített kapcsolatai elmélyítését. Egyben arra is rákényszeríti, hogy összekapcsolja a regionalitás és az európaiság elemeit, ugyanis a regionális dimenzió és a geopolitikai helyzet lehetővé teszi neki, hogy látszólag növelje Lengyelország fontosságát az Európai Unió számára.

3. Magyarországot az *instrumentalizmus*, a *pragmatizmus* és a *párhuzamosság* tulajdonságaival jellemezhetjük. Budapest számára a visegrádi együttműködés voltaképpen nem a két párhuzamos fejlődési vonal, a regionális és az európai, ill. az euroatlanti összekapcsolása és kiegyenlítése céljából van szükség. Kevesen látják át eközben, hogy a nagy kiterjedésű és népes Lengyelországgal összehasonlítva, amelynek önkéntelenül is hatalmas geopolitikai jelentőséget tulajdonítanak, éppen Magyarország az, amely az Egyesült Államok katonai jelenlétének köszönhetően nagy adut tart a markában. Ez azonban csak viszonylagos érték, ha figyelembe vesszük a NATO esetleges balkáni terjeszkedésének perspektíváját is.

4. A Cseh Köztársaság esetében az *instrumentalizmus*, *pragmatizmus* és *minimalizmus* a tipikus jellemzők. Prágának a visegrádi együttműködésre voltaképpen addig nincs szüksége, amíg azt tőle valaki el nem várja. Saját érdekében támogathatja és fejlesztheti is az együttműködést, amiből következik, hogy Csehországnak viszonylag nagy lehetőségei vannak a bilateralitás előnyök kihasználásában.

Próbáljuk megfogalmazni ezen négy állam külpolitikája, geopolitikai orientációja és geopolitikai helyzete általános jellemzőit a jelentős mértékben integrált közép-európai térségében. A visegrádi szerződés államainak geopolitikai helyzete minden szinten az európai és transzatlanti szervezetekben való tagságuk által meghatározott.

Kivétel nélkül mindnyájan tagjai az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének. Ebből egyértelműen meghatározható a kívülálló harmadik államokkal szembeni nagyon hasonló külpolitikai orientációjuk. Hasonló a helyzet az Európai Unió tagságukat illetően is, minthogy 2004 májusától mind a négy állam tagja az integrációs szervezetnek.

Oskar Krejčí szerint az európai államok két domináns geopolitikai tengely szerint tájékozódnak, amelyek meghatározzák a birtokukban lévő terület jelentőségét. Ezen tengelyek mentén tervezik a fontos vasúti és közúti folyosókat, valamint a gáz- és olajvezetékeket. A vizsgált államok közül egyértelműen Lengyelország van a legkedvezőbb helyzetben, utána Magyarország következik, és a geopolitikai fontossági sorrend legvégén Szlovákia és Csehország található. Ebből egyértelmű, hogy Csehország és Szlovákia geopolitikai helyzete csak a szlovákok és csehek számára jelentős, és Németország lokális érdekeit leszámítva ez utóbbi államok nem tartoznak a nagyhatalmak életbevágóan fontos érdekerületei közé. Ezt a föltételezést támasztják alá az 1938-, az 1948- és az 1968-as események is, amikor egyetlen más nagyhatalom sem avatkozott be az épp akkor e térségben érdekelt nagyhatalom érdekeibe.

Megengedhetjük magunknak azt az állítást, hogy Szlovákia pozíciója kedvezőbb, mivel területén halad át a Barátság kőolaj-távvezeték, és rajta fog áthaladni az új Yamal kőolaj-távvezeték jelentős része is, amelyet az orosz Gazprom társaság épít abból a célból, hogy kikerülje az Ukrajnán keresztül vezető olajszállítást.

A visegrádi négyek geopolitikai helyzetét meghatározó további tényező a katonai erő mint az országok hatalmi helyzete megítélésének legrégibb, klasszikus szempontja. Ez ugyanis azon kevés tényező közé tartozik, amelyek abszolút mértékben számszerűsíthetők és nyilvánosak. A fegyveres erőt kifejező adatokból nyilvánvaló, hogy egyetlen közép-európai országnak sincsenek olyan céljai, hogy katonailag meg erősödve biztosítson magának tekintélyt.

A nyugodt légkört és a fegyveres összetűzéssel való fenyegetés hiányát jelzi a hagyományos fegyverek számának és a katonaság létszámának csökkentése is. Ezek a tények a szóban forgó államok gazdasági erejéből is következnek és természetesen összefüggnek a fegyveres erők átépítésével is, amely ezekben az országokban a NATO-tagsággal járó kötelezettségekkel összhangban folyik.

Mint már említettük, a visegrádi szerződés államai nemzetközi téren a NATO-ba való belépésükkel nyertek bizonyos jelentőséget. A katonailag gyöngébb államok esetében első látásra teljesen jogosnak és ésszerűnek tűnik kollektív védelmi szerződéssel megoldani biztonságuk kérdését. Ilyen megoldásnak látszik Csehország, Lengyelország, Magyarország és Szlovákia NATO-ba való belépése is. Másrészt azonban tudatosítanunk kell, hogy amely országok csupán kevés eszközzel járulnak hozzá a kollektív biztonság rendszeréhez, nem igazán várhatják el a többiektől, hogy azok érdekelve legyenek az ő biztonságukat illetően.

Noha az „egy mindenkiért, mindenki egyért” elv kellemesen visszhangzik egy közép-európai lelkében, ám a világpolitikában nem jelszavak alapján döntenek. Az igazság az, hogy a NATO szabályzata nem tartalmaz semmiféle magától értetődő védelmi garanciát. A háborúba való belépésről az egyes tagállamok jogrendszere alapján döntenek, és nem a NATO központjában. Természetesen maga a NATO-tagság is nagymértékben csökkenti egy harmadik állam részéről történő katonai támadás kockázatát.

Jelenleg azonban paradox módon épp a NATO-tagság szolgálhat az egyes tagországok elleni agresszió ürügyéül. A NATO-t még mindig főként az USA jelenti, melynek politikáját a világ országainak többsége nem tartja elfogadhatónak. Ezért válnak a NATO tagországai terrorista támadások célpontjává.

Közép-Európának mint geopolitikai szempontból viszonylag jelentéktelen térségnek megvan a lehetősége, hogy minimális katonai kiadásokkal is biztonságossá váljék. Minden jelentősebb támadásnak fontosabb és megközelíthetőbb geopolitikai térség volna a célpontja.

Bár a nemzetközi politika területén nincs a V4 csoportosulásnak nagyobb befolyása, kétségtelen, hogy saját földrajzi térségében nagy stratégiai jelentősége van, hiszen a közép- és kelet-európai régió kulcsfontosságú országait köti össze. Földrajzi szempontból ez a terület lényegében fontos katonai stratégiai térségnek is felfogható, mivel kompakt átmeneti övezetet képez úgy Európa és az Orosz Föderáció, mint a Baltikum és a Balkán irányába. Ebből adódik a V4 mint multilaterális térség geopolitikai pozíciója is. A hatékony multilateralizmus ugyanis a stabil nemzetközi rendszer alapja, amely viszont a nemzetközi közösség szilárdságának a biztosítóka.

A geopolitikai pozíció szempontjából teljesen más dimenziót jelent az Európai Unió (EU) keretei között folyó integrációs, egyesülési folyamat, mint a NATO katonai jellegű szövetségében való tagság. Az EU mint főként gazdasági szerződés az egyes tagállamok piacának védelmét kell, hogy szolgálja az olyan globális társaságok nyomásával szemben, amelynek a részt vevő államok saját erejükből képtelenek ellenállni. Az EU feladata az egyes államok működési és fenntartási költségeinek a minimalizálása. Másrészt azonban épp ez a költségcsökkentés, amely az egyes államok egységesüléséhez vezetett, tűnik problematikusnak. Az unifikálás ugyanis a hagyományos európai különbségek és sokszínűség visszaszorulásához és eltűnéséhez vezethet.

Az EU-ba való belépés legvitatottabb geopolitikai vonatkozása tehát világos. Még ha az EU keretei között folyó egységesülés a globalizáció kulturáltabb formáját jelenthetné is, sok bizonytalanság fűződik hozzá. Az EU-nak egyelőre nincs a saját fejlődésére vonatkozó világos elméleti koncepciója, ezért senki sem tudja, hogy milyen irányban fog továbbhaladni a meghirdetett egységesülési folyamat.

A visegrádi csoport geopolitikai helyzetének megerősödéséhez egy olyan bonyolult földrajzi és politikai térségben, amilyen az EU, föltétlenül szükséges egy a szokásostól intenzívebb és kiterjedtebb együttműködés az egyes országok között. E téren lényegében nagyon jó eredményeink vannak. Összehasonlításképp: a szerződés mind a négy tagállama már a szlovák elnökség idején tagjává vált az EU-nak. Eredményesen zárultak a csatlakozási tárgyalások, sikerült az egyes országok Európai Unióba való belépéséről döntő népszavazási folyamatot egyfajta koordinált, fokozatos lebonyolítás, ún. kaszkádszabályozás szerint megszervezni. Szlovákia számára eseményekben gazdag volt az említett időszak abból a szempontból is, hogy a prágai NATO-csúcson, a V4-beli partnereink támogatásának is köszönhetően, meghívást kaptunk az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének tagjai közé.

Közös hatékonyságunk szempontjából az Európai Unióba való belépés után is kulcsfontosságú a visegrádi szerződés keretei között folyó még szorosabb együttműködés. Országaink belépésével az Európai Unióba és a NATO-ba az 1991-ben elfogadott nyilatkozat célkitűzései teljesültek. Keresni kell azonban továbbra is az olyan megoldásokat, amelyek nem jelentenek és nem is jelenthetnek a NATO-val és az EU-val szemben konkurenciát, hanem ezeknek a geopolitikailag jelentős szervezeti kereteknek a kiegészítését jelentik.

Az EU-ba való belépés kihívást jelentett a V4 országai számára politikai rendszerük szempontjából is, aminek a lényege a demokrácia általánosan elfogadott intézményeinek a megerősítése volt a szóban forgó országok alkotmányos rendszerében. Elena Dřízová, a nyitrai Konstantin Egyetem Bölcsészettudományi Karának oktatója már 2002-ben helyesen feltételezte, hogy „az EU-hoz való adaptáció kezdeti időszakában olyan elsőrendű feladatok megoldása válik fontossá, mint amilyen az intézményi rendszer kiépítésének a befejezése, az új intézmények működését érintő tapasztalatok hiányának áthidalása és az alkotmányos és jogi szabályozás hiányosságai” (Dřízová 2002, 381).

A V4 csoportosulás geopolitikai jelentősége a benne részt vevő tagok számában és a tagság további bővítésének elutasításában is megnyilvánul. Sok szó esett arról, hogy milyen jellegű legyen majd a visegrádi csoport, ha már mindegyik tagország az Európai Unió tagja lesz. Arra a következtetésre jutottak, hogy meg kell őrizni

a szervezet jelenlegi felépítését és tagságát, ami természetesen nem zárja ki a más, kívülálló országokkal való együttműködést. Például a Benelux államokkal már jelenleg is gyümölcsöző a kapcsolat, ill. az Északi Tanáccsal való együttműködésnek szintén nagyon jók az eredményei. Természetesen más kívülálló államokkal is szorosabba fűzhetjük kapcsolatainkat és érdekünkben is áll az ilyen együttműködés.

A visegrádi csoport legnagyobb előnye abban mutatkozik, hogy továbbra is a szerződés eredeti országaira korlátozódik. Más csoportosulások, amelyek szintén az 1990-es évek elején alakultak, és a közép-európai együttműködést tűzték ki célul, egyfajta földrajzi meghatározatlanságra, parttalanságra fizettek rá.

Példaként szolgálhat erre az 1991-es *Alpok–Adria együttműködési szerződés*, amely 1991-ben előbb Hexagonálévá, majd egy évvel később Bécsben Közép-európai Kezdeményezéssé alakult át. A CEFTA-hoz hasonlóan, amely eredetileg mint a visegrádi csoport gazdasági szervezete alakult meg 1992-ben, a Közép-európai Kezdeményezés is kibővült az egykori szovjet blokk többi kelet-európai országaival.

A Közép-európai Kezdeményezés a balkáni konfliktus problémáin feneklett meg, a CEFTA mint integrációs szervezet viszont az erősebb közép-európai országok gyorsabb gazdasági fejlődése miatt nem vált be. Az utóbbi országok egyértelműen az Európai Unió felé orientálódtak, nem pedig a gazdaságilag lemaradó kelet-európai volt kommunista országokkal való együttműködés bővítése irányában. Külön kérdést képeznek a közép-európai országok elnökeinek kötetlen találkozásai, amelyeken Németországtól Ukrajnáig az összes államfő részt vesz. Ezen találkozók politikai jelentőségét csökkenti a köztársasági elnökök eltérő hatásköre a szóban fogó országok politikai rendszerében.

A jelenlegi Európa megnövekedett biztonsági kockázatai közepette a V4 országok egyik legfontosabb geopolitikai feladata az együttműködés és az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikájának, a *kibővített Európa* tervének megvalósítása. Az új szomszédsági politika célja a baráti országok gyűrűjének kialakítása az Európai Unió körül, melynek teljesen megfelel a V4 Ukrajnával szembeni viszonyulása. Főként Magyarország támogatta a V4 Ukrajnával való együttműködését, mert – úgy, mint mi is – tudatában volt annak, hogy a V4 közül három országnak közös határa van Ukrajnával. Közös érdekünk tehát, hogy országaink uniós csatlakozásával ne alakuljon ki új választóvonal közöttünk. A visegrádi csoport – összhangban az Európa körüli új, szélesebb biztonsági övezet kialakításának stratégiájával – úgy tekint déli és keleti szomszédaira mint az Európai Unióval földrajzilag és stratégiaileg összekapcsolt térségre, elsődrendű érdeke fűződik tehát ezen területek és az itt található államok, úgymint: Fehéroroszország, Ukrajna, az Orosz Föderáció és a Balkán stabilitásához. A V4 tapasztalatainak hatékonyabb érvényesítése szükséges ebben a térségben, főként pedig a balkáni államok stabilizálásában (az EU segítségével). A V4-nek a még mindig bizonytalan balkáni térségben különösen az interetnikus feszültségek és a vallási türelmetlenség csillapítása érdekében kell hatnia. Amint azt Ivan Dubnička megfogalmazta: „a szélsőséges etnocentrizmus és vallási türelmetlenség mindig is jelen voltak Európa történetében. Erről a tényről nem szabad megfeledkezni” (Dubnička 2005, 191–195).

Foglalkoznunk kell azzal a kérdéssel is, hogy mi várható a V4 tömörülés jövője szempontjából, miben rejlik működésének jelentősége és hozadéka. A V4 országa it a közelmúltig az euroatlanti szervezetekbe való belépés egyesítette. A visegrádi

szerződésben megfogalmazott célkitűzések mára megvalósultak. Noha Václav Klaus, cseh köztársasági elnök úgy gondolja, hogy a visegrádi csoport az együttműködés értelmének kétségbeesett keresése ellenére sem találja azt, az együttműködésben részt vevő országok kormányfői nem értenek egyet ezzel a véleménnyel. A Cseh Köztársaság elnöke a V4 egyik leghangosabb bírálója, és sohasem titkolta különvéleményét a tömörüléssel szemben, amelynek az általa képviselt ország is tagja. Közismertek azon nézetei, miszerint a V4 csupán a kapitalizmus mesterséges tákolmánya, és hogy egy olyan csoportosulásról van szó, amelybe a körülmények véletlen összjátéka folytán a Cseh Köztársaság is beletartozik. Ezen vitáit tárgyalgosságának érdekében természetesen az általa megfogalmazott fenntartásokat is idéznünk kell.

Václav Klaus sokszor hallatta azon véleményét, hogy nem látja értelmét a V4 léteének az EU-ba való belépés előtti vagy az azt követő időszakban. Azt állította és állítja ma is, hogy nem lát semmiféle áttörést a V4 politikájában az EU-csatlakozás előtt és után. Szerinte nincs itt semmiféle különbség, és nem tartja fontosnak az erőszakolt hamis kiáltványokat sem, még ha kormányfőktől származnak is. Jónak tartja ugyan, ha a kormányfők és az elnökök közös állásfoglalást alakítanak ki, de annak tisztességes beismerését is elvárja tőlük, hogy az együttműködés értelmének keresése hiábavaló. A cseh államfő szerint az újságíróknak ismerniük kellene a V4 zárónyilatkozatait és azokat össze kellene vetniük a valóságos eredményekkel, amelyeket az egyes országok elértek. Ennek alapján megállapíthatnák, hogy tényleg fontos dolgokról van-e szó vagy sem. Klaus a V4-nél többre értékeli az Sz4-et, azaz Csehországnak a szomszédaival való kapcsolatait. Abban sem hisz, hogy az uniós csatlakozás után a V4 hasonló alapon működhetne, mint a Benelux államok.

Nem értünk egyet a cseh elnök nézeteivel, azonban mindenkinek magának kell véleményt alkotnia. A V4 tömörülés körülbelül 65 millió polgárt egyesít, ennél fogva nemzetközi téren is meghatározó erőt képviselhet. A V4 fent említett időszak feladataihoz hozzáfűzhetünk még egyet, ez pedig a benne részt vevő országok európai uniós tagságának hatékonyabbá és a többiekkel egyenjogúvá tételének feladata. Minden ellentétes állítással szemben megállapítható ugyanis, hogy még ma, két évvel az Európai Unióba való belépés után sem vagyunk egyenjogú, a „régiekkel” egyenlő előnyöket élvező tagok. A V4 közösségének tervszerű diplomáciai nyomást kell gyakorolnia az Európai Unióra, hogy megszüntesse az újonnan csatlakozott államok munkavállalóit érintő korlátozásokat. A munkaerő szabad mozgására vonatkozó átmeneti rendszabályok alapszerkezete, amelyet a 2+3+2 éves kulcs szerint bírálnak fölül, két különböző államcsoportot eredményez a tagságon belül, amelyek közül az egyik kedvezőtlenebb helyzetben van. Tudatában vagyunk annak a ténynek, hogy az említett rendelkezések az egyeztető tárgyalásokon fogalmazódtak meg, és részét képezik a csatlakozási szerződéseknek. Az eltelt időszak azonban nyilvánvalóvá tette, hogy nincs ok a korábbi tagállamokba irányuló szakképzett vagy szakképzetlen munkaerő tömeges bevándorlásától való félelemre. Éppen ezen a területen látunk nagy lehetőséget a visegrádi tömörülés érdekérvényesítő tevékenysége számára.

Álláspontunkból egyértelműen következik a V4 csoport fenntartásának és további működésének szükségessége, amelyre azonban kihatással van a benne részt vevő országok kölcsönös összetartása és együttműködése is. Az együttműködés fel-

adatait pontosan meg kell határozni, miközben az Európai Uniót érintő legfontosabb kérdésekre kell összpontosítani, mert csak ezáltal biztosítható, hogy a V4 csoportjának erős és egységes befolyását Brüsszelben is figyelembe vegyék a stratégiai döntések meghozatalakor.

Jegyzet

1. A visegrádi nyilatkozat aláírásakor a jelenlegi Szlovák Köztársaság és a Cseh Köztársaság közös államot alkotott: a Cseh–Szlovák Föderatív Köztársaságot. A köztársaság kétélválásáról szóló alkotmánytörvényt 1992. november 25-én fogadta el a Szövetségi Gyűlés. Az önálló Szlovák Köztársaság 1993. január 1-jén alakult meg, amikor Szlovákia a Cseh–Szlovák Föderatív Köztársaság egyik utódállamaként a szuverén, független, demokratikus jogállamok közé emelkedett. 1993. január 12-én hivatalos látogatást tett a Szlovák Köztársaságban R. Dumas francia külügyminiszter. Ő volt az első külföldi kormányképviselő, aki meglátogatta az önálló Szlovákiát. Függetlensége kikiáltásával a Szlovák Köztársaság a visegrádi szerződés negyedik tagállamává vált.

Felhasznált irodalom

- Azud, J. – Kulašík, P. 1997. *Pramene k štúdiu politických vied a medzinárodných vzťahov*. Banská Bystrica, FPVMV UMB.
- Baar, V. – Rumpel, P. – Šindler, P. 1996. *Politická geografie*. Ostrava, Ostravská univerzita.
- Bujnová, Helena – Gabaľ, Andrej 2005. *Metamorfózy moderných dejín. Po druhej svetovej vojne*. Nitra, Enigma.
- Čurda, J. 1992. *Úvod do geopolitiky*. Bratislava, VVPŠ.
- Dřízová, Elena. 2002. K niektorým otázkam politického systému SR. In Budil, I. – Škandrová, I. – Jatschová, J. (ed.): *Transformace české a slovenské společnosti na prahu nového milénia a její úloha v současném globálním světě. Sborník vybraných příspěvků 21. světového kongresu Společnosti pro vědy a umění v Plzni*. Plzeň, Západočeská univerzita v Plzni Fakulta humanitních studií.
- Dubnička, Ivan 2005. Občianska spoločnosť a náboženský etnocentrizmus. In Gbúrová, M. (ed.): *Formovanie európskej občianskej spoločnosti. Zborník z konferencie*. Prešov, Prešovská univerzita Filozofická fakulta.
- Duleba, Alexander 2002. *Koniec súčasnej strednej Európy? Ukrajina a Slovensko po prvej vlnе rozširovania NATO*. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky.
- Hnízdo, Bořek 1995. *Mezinárodní perspektivy politických regionů*. Praha, ISE.
- Ivanička, K. 1997. *Základy synergetiky*. Banská Bystrica, FPVMV UMB.
- Krejčí, Oskar 2000. *Geopolitika střeoevropského prostoru*. Praha, Ekopress.
- Krejčí, Oskar 2001. *Mezinárodní politika*. Praha, Ekopress.
- Mackinder, Halford J. 1919. *Democratic Ideals and Reality: A Study in the Politics of Reconstruction*. New York, Henry Holt.
- Vykoukal, Jiří et al. 2003. *Visegrád. Možnosti a meze střeoevropské spolupráce*. Praha, Dokořán.
- Volner, Štefan 2004. *Geopolitika. Metodológia, zdroje, prax, história*. Zvolen, Bratia Sabovci.

(Fordította Szentandrás Tibor)

HELENA BUJNOVÁ

THE GEO-POLITICAL SITUATION OF THE COUNTRIES OF THE VISEGRAD TREATY

There were not created any new important interpretations on the Central European geo-political region even as a consequence of enormous political changes that began in the nineties of the 20th century. Although, they caused significant modifications in the previous conceptions. At the beginning of the 21st century the role of Central Europe still had two basic geo-political interpretations: the „Transitional Europe“ and the „periphery of Europe“ conception.

The first perceptible result of the co-operation in the field of integration and geo-political orientation was the creation of the Visegrad Treaty. The Visegrad Declaration on co-operation was passed at the meeting of presidents and prime ministers of the Czechoslovak Federative Republic, Poland, and Hungary. The signers declared their determination to liquidate the remains of previous totalitarian systems and to create democratic relations and modern market economy in the countries.

The expansion of the Visegrad Region, that is almost 534 thousand km², comparable with the territory of France, its number of population almost 65 million. This community gives an opportunity for synergic, supporting effects, since four country with mutual effort can reach better results in solving its problems.

The study tries to define the basic characteristics of foreign policy, geo-political orientation and geo-political situation of these four countries in the mostly integrated Central European region.

They all are members of the Organisation of the North-Atlantic Treaty. Consequently, their very similar foreign policy orientation towards third countries can be unanimously defined. The situation is similar relating their membership in the European Union, since from May 2004 all the four countries are members of the integrated organisation.

Another factor determining the geo-political situation of the V4 is the military force, that is the oldest and most classical way of judging the power situation of countries. Since this is a factor that can be enumerated and the numbers are public. It is evident from the data indicating military force that no Central European country has such goals that by strengthening its military would ensure authority to itself.

In order to strengthen the geo-political situation of the V4 in such a complicated geographical and political region as the EU, a much more intensive and extensive co-operation between the countries is important that breaks through all the levels from the highest to the lowest one.

The necessity of V4's remaining and its further functioning, on which mutual unity and co-operation of participating countries has a great influence, is evident from our viewpoint. The tasks of co-operation has to be defined precisely, while the most important issues relating the European Union are to be set in the centre, through which it can be ensured that the strong and unified influence of the V4 is considered in Brussel at the strategic decision making of the European Union.

